

Rottende kool met proletarische worst

Anya von Bremzen

Weldadig boek over wat de Russen de afgelopen honderd jaar op hun bord kregen

Over eten koken en het dagelijks leven in de Sovjet-Unie

ELIAS VAN DER PLICHT

Ze deden haast pijn aan de ogen, de beelden op de site van tv-zender Russia Today: een bulldozer vernietigde begin deze maand tenminste 9 ton aan verse kazen. De camembert, Parmezaanse en Goudse kaas moesten worden doorgedraaid, omdat ze vanuit Europa illegaal Rusland waren ingevoerd.

Het verhaal over de 'fromagicide', zoals Russia Today de voedselverspilling met een wat overtrokken gevoel voor dramatiek omschreef, had zomaar het laatste hoofdstuk kunnen zijn van Anya von Bremzens 'Mijn Russische geschiedenis. De kunst van het koken in drie generaties vrouwen', een weldadig boek over wat de Russen de afgelopen honderd jaar op hun bord kregen. Letterlijk, maar ook figuurlijk. Ze zou van leer zijn

getrokken tegen de verkwistende 'obscure dwerg': Poetin.

De Russisch-Amerikaanse Von Bremzen is niet vies van een bijnaam hier en daar. De voorgangers van de dwerg spaart ze evenmin. Stalin heet bij haar 'Snorremans', Chroesjtsjov wordt weggezet als een 'Humpty Dumpty-achtige' figuur, en Brezjnef was een 'gefossiliseerde lomperik'. De culinair journaliste schrijft over het eetgedrag van al deze Sovjetkopstukken, maar vooral over wat er op tafel stond in de woningen van de gewone Rus. Haar eigen familie vormt daarbij de rode draad.

De opzet van het boek is origineel: samen met haar bejaarde moeder bereidt Von Bremzen de gerechten van weleer. Ze starten met een maaltijd uit het begin van de twintigste eeuw. De twee staan uren en uren in de keuken voordat ze een tsaristisch diner kunnen opdienen. Hoogtepunt is de 'koelebjaka', een rijkelijk gevulde zalmpastei: "Langzaam, met kleine hapjes, geniet ik van de voluptueuze Slavische overdaad van deeg op deeg. De zachte lagen brengen me in de stemming van een genotzuchtige oblomoviaanse luiaard en doen me in een enorm verenbed wegzinken." Is de krant al nat van het water dat u uit de mond is gelopen?

Of het alle energie waard was, betwijfelt Von Bremzen. Het is nu in ieder geval te begrijpen waarom de recepten in de kookboeken uit de tsarentijd niet begonnen met de standaardformulering 'Men neme...', maar met de openingszin 'Stuur de meid naar de keuken'.

Het nabootsen van de dagelijkse kost uit de Sovjetjaren kost heel wat minder inspanning. Een van rottende kool vergeven soep, wat proletarische worstjes, doperwten, een waterige fruitcompote toe, en eet smakelijk. De liefhebbers

konden zich eventueel nog tegoed doen aan een met mayonaise overgoten salade. Als die Sovjetsaus van het merk Provansal eraan te pas kwam, maakte het niet uit wat voor ingrediënten je verder nog gebruikte.

Toch waren de potten niet aan te slepen in de Sovjet-Unie. Eenmaal leeg kregen ze vaak een tweede leven en deden ze dienst als spuugbakje, als drinkgerei in louche kantines, en ja, zelfs de medische wereld kon niet zonder. In de gynaecologische klinieken hing altijd een briefje: "Kameraden vrouwen! Doe je stalen voor de zwangerschapstest in mayonaisepotten."

De elfjarige Von Bremzen en haar moeder stopten zelfs een pot in hun koffer toen ze in 1974 naar de Verenigde Staten emigreerden - voor als ze daar geen mayonaise hadden. Moeder voelde zich niet langer thuis in de communistische dictatuur. Om de herinnering aan hun geboortegrond levend te houden, stortten de twee zich op Russische recepten.

Misschien doordat 'Mijn Russische geschiedenis' zich voornamelijk achter het formuis afspeelt en de gemeenschappelijke keukens in de Sovjet-Unie de plaats waren waar de laatste nieuwtjes en roddels werden uitgewisseld, geeft het boek niet alleen inzicht in de Russische eetgewoonten, maar biedt het eveneens een uitstekend beeld van het dagelijks leven in het Rusland van de voorbije eeuw.

In 1991 was Von Bremzen voor even terug in de Sovjet-Unie. Ze ging er op zoek naar nieuwe probeersels voor haar kookboeken. Op Eerste Kerstdag klonk ineens de stem van Gorbatsjov uit een televisie in de keuken. "Gelet op de situatie die is ontstaan ...", zei hij stuntelend, en kondigde prompt zijn vertrek aan. Hij was nog niet uitgesproken of er viel een

granaatappel van het aanrecht op de keukenvloer, als metafoor voor de ineenstorting van de Sovjet-Unie. "Zjalko, a vsjo-taki zjalko," fluisterde de vrouw des huizes. "Jammer, toch wel jammer."

Anya von Bremzen: Mijn Russische geschiedenis. De kunst van het koken in drie generaties vrouwen. (Mastering the Art of Soviet Cooking) vertaald door Pieter de Smit. Ambo/Anthos; 367 blz. € 21,99